

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Psikolojik Dayanıklılık Konusu ile İlgili Araştırmaların İncelenmesi *

Sude Naz GÜRKAN**

Necla TUZCUOĞLU***

Öz

Okul öncesi dönem çocuklarında psikolojik dayanıklılık gelişimi önemli bir unsurdur. Bir kişilik özelliği olarak görülen psikolojik dayanıklılık; sosyal beceriler, matematik ve bilimsel düşünme becerileri, oyun davranışları, zorbalık, sosyal değerler kazanımı, prososyal davranışlar, olumlu benlik algısı gelişimi, özerklik ve motivasyon ile doğrudan ilişkilidir. Çevre ve toplum çocuğun psikolojik dayanıklılık gelişiminde son derece etkilidir. Öğretmenler ailelerden psikolojik dayanıklılığa dair daha olumsuz algıya sahiptir. Araştırma sonuçları öğretmenlerin, çocukların psikolojik dayanıklılık gelişiminde kendilerini üçüncül sorumlu rol sahibi olarak gördüğü yönündedir. Ailenin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ise çocuğun psikolojik dayanıklılığını yordayan bir durumdur. Bununla birlikte aile içi sıcak ve yakın ilişkiler, olumlu deneyimler, birlikte deneme ve zaman geçirme etkinlikleri, cesaretlendirici tutumlar pozitif yönde etkilidir. Çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile babalarının bakım veren olma rolü olmaları arasında ilişki vardır. Covid-19 pandemisi döneminde çocuklarda gelişimsel açıdan negatif durumlar gözlenmiş olup dil ve iletişim becerileri bunlar arasındadır. Bu durumun temel sebebi olarak dönemin zorunlulukları arasında yer alan sosyal izolasyon gösterilmiştir. Çocuklardaki sosyalleşmenin bu beceriyi güçlendirdiği belirlenmiştir. Çocuklar bu durumda da oyun davranışlarını ve arkadaşlık kurmayı sürdürmek için farklı yollar aramışlardır. İlgili dönemde tablet ve telefon gibi dijital cihazlar ile geçirilen sürenin artışı, çocukların oyun ve arkadaşlık biçimlerinde görülen bu değişimden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Tüm toplumun kendi psikolojik dayanıklılıklarını geliştirme sorumluluğu vardır. Çocukların sağlıklı gelişmeleri önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi dönem, psikolojik dayanıklılık, yılmazlık

Review of the Research on Psychological Resilience in Preschool Children

Abstract

The development of psychological resilience (PR) in preschool children is crucial. Considered to be a personality trait and highly affected by the environmental factors, PR is directly linked to social skills, mathematical skills, scientific thinking skills, behaviors of playing, bullying behaviors, acquisition of social values, prosocial behaviors, development of the positive self-perception, autonomy and motivation. Relative research shows that teachers have more negative perception towards PR compared to parents. Besides, it is revealed that teachers consider themselves as having a tertiary responsible role in the development of PR . As for the predictors of resilience

** Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Göztepe/İstanbul, sudenazgurkan@gmail.com, ORCID: orcid.org/0000-0003-3250-5479

*** Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Göztepe/İstanbul, necla.tuzcuoglu@marmara.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0002-2864-2422

levels, it is found that while the parents' resilience levels are highly influential, also fathers' role as caregivers, warm and close relationships within the family, positive experiences, activities to try and spend time together, and encouraging attitudes are found to be positively effective. Likewise, the fact that socialization reinforces PR has been a common ground throughout the literature. However, some developmental challenges, especially related to language and communication, have been observed across children as a result of the Covid-19 pandemic and therefore social isolation. Yet, even in these circumstances, children have looked for different ways to maintain their social activities. For this reason, the increased engagement with digital devices such as tablets and phones in this period may be related to this change in social activities of children. Overall, as society is responsible for childrens' healthy development, each member is responsible for their own resilience.

Keywords: Preschool education, early childhood, psychological resilience

Giriş

Erken çocukluk dönemi, tüm gelişim alanlarında olduğu gibi kişilik gelişiminde de son derece önemlidir. Bu dönemde çocuklara sunulan erken eğitim hizmetleri de gelişimde büyük rol oynaması yönüyle elzemdir. Eğitimin kurumsal ilk basamağı olan okul öncesi eğitim, tüm becerilerin inşasında rol oynamaktadır. Okul öncesi dönemde kendini tanıma, öz düzenleme, yeniden deneme cesareti gösterme, deneyimlerin gelecek denemeler için temel oluşturması, olumlu bir benlik ve çevre algısının gelişimi açısından zengin deneyimler ve destekler sunarak çocuğa rehberlik edilmesi gelecekte psikolojik açıdan güçlü bir bireyin oluşmasını destekleyecektir. Aynı zamanda erken dönemde edinilen olumsuz şemalar ve yaşanan travmaların çocuğun kendisine ve çevresine dair algısında olumsuz etkileri olduğu araştırmalar tarafından belirlenmiştir (Faraji vd., 2022; Türk-Kurtça ve Kocatürk, 2020). Bu bilgiler ışığında okul öncesi eğitimin, her alanda olduğu gibi psikolojik dayanıklılığın temellerini oluşturmada önemli olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı (2024) tarafından yayınlanan güncellenmiş okul öncesi eğitim programı incelendiğinde psikolojik dayanıklılığın tanımında yer alan unsurların ilgili programda önem ve amaçlar arasında yer aldığı görülmektedir. Program öncelikli olarak çocukların sağlıklı büyümelerini amaç edinmektedir. Sağlık, bedensel olduğu kadar ruhsal ve sosyal olarak da iyi olma halini içeren bir kavramdır. Psikolojik dayanıklılığın, programda yer alan öz düzenleme, karar verme becerileri ile desteklendiği; genel olarak tüm gelişim alanlarına hitap etmenin bir amaç olduğu ve öğretmenin rehberlik yönünü ortaya koyarak çocuğun bireysel olarak ihtiyaçlarına da odaklanması yönüyle desteklendiği görülmektedir. Davranış modellerinin gözlenen figürler aracılığıyla sosyal öğrenme sonucu (Bandura, 1977) kazanıldığı da unutulmamalıdır.

Çocuğun çevresi; aile, akranlar, öğretmen ve okul çalışanlarını da kapsarken, çevre ve çocuk arasındaki etkileşimin psikolojik dayanıklılığı destekleyecek güçte olması büyük önem taşır. Bunun gerçekleştirilebilmesi için nitelikli bir etkileşimin varlığı gerekir. Okul öncesi dönemde çocukların bireysel olarak gözlenmesi ve ihtiyaçları odağında desteğin sunulması sonucu psikolojik dayanıklılığın inşa edilmesi ile akademik, sosyal ve duygusal alanlar başta olmak üzere tüm gelişim alanlarında denemeye cesaret eden, güçlü iletişimler kuran ve kendisini değerlendirebilen bireylerin gözlenmesi

mümkün olacaktır (Tarım, 2021; Tok, 2020). Bu durum yalnız okul öncesi eğitim ile sınırlı kalmayarak bir bütün olarak eğitimin ve hayatın tüm alanlarına zamanla yayılarak sağlıklı bireylerden oluşan bir toplumun kaynağı olacaktır. Bir başka bakış ile, Erata ve Özbey (2020)'e göre, okul öncesi dönem çocuklarında psikolojik dayanıklılığın gelişimi öğretmenin deneyimi, çocuğun okula devam etme süresi ile paralel ilerlemektedir. Sosyal bir ortam olan ve sosyal değerlerin inşa edildiği okul, çocuğun psikolojik dayanıklılığını desteklerken bir ihtiyaç olarak da görülmektedir (Çetinkaya ve Özyürek, 2021; Şahan Aktan ve Önder, 2018). Çocukların erken yaşlardan itibaren problemleri çözme becerisini kazanma, zorluklar karşısında yılmadan mücadele edebilme, kendisi ve çevresi ile barışık bireyler olarak yetiştirilmesine önem verilmelidir.

Yöntem

Araştırmanın amacı okul öncesi dönem çocuklarında psikolojik dayanıklılığı etkileyen faktörlerin belirlenmesidir. Psikolojik dayanıklılık konusunda çok sayıda araştırma (Balaban Dağal ve Demircan, 2024; Gün vd., 2023; Sayar, 2023; Bağcı, 2022; Bozgeyikli ve Şat, 2014) yapılmış olsa da genellikle öğretmen adayları, yöneticiler, öğretmenler ve mesleki doyum olarak sınırlandırılmış çalışmalar olduğu tespit edilmiştir. Ancak literatürde okul öncesi dönem çocukları ile gerçekleştirilen ya da çocukları konu alan az sayıda çalışmanın (Gün ve Gültekin Akduman, 2022; Uslu ve Demiriz, 2022; Özözen Danacı ve Çetkin, 2019) bulunuyor olması nedeni ile öncelikli olarak farklı çalışma sonuçlarının birleştirilmesi, alan yazındaki eksikliklerin tespit edilmesi ve araştırmacılardan eğitimcilerle uzanan bir öneri akışı sağlanması hedeflenmiştir. Böylelikle araştırmalarda okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik dayanıklılığını yordayan faktörlerden hangilerinin ele alındığının incelenmesi, geliştirilen ölçeklerin ve amaçlarının sunulması, çocuklara dair sıklıkla veri toplanılan grupların ve bu grupların özelliklerinin belirlenmesi sağlanmıştır. Bu durum gelecek araştırmalara yönelik ışık tutacak olması ve gerçekleştirilen araştırmaları derleyerek sunan bir kaynak oluşturması yönüyle alan yazındaki ihtiyacı karşılamayı sağlamaktadır. Araştırmada "Okul öncesi dönemde psikolojik dayanıklılık konusunda gerçekleştirilen araştırmalar nelerdir?" sorusundan yola çıkılarak ilgili araştırmaların ele aldığı psikolojik dayanıklılık alt boyutları, çalışma grupları, kullanılan ölçme yöntemleri incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda araştırma sistematik derleme yöntemi ile yapılmıştır. Sistematik derleme yöntemi, ilgili konuda daha önce gerçekleştirilen çalışmaların incelenmesi yoluyla çıkarım yapmayı sağlar (Hanley ve Cutts, 2013). Literatür taraması "psikolojik dayanıklılık, okul öncesi dönem, erken çocukluk dönemi, yılmazlık, early childhood, preschool period, resilience, psychological resilience" anahtar kelimeleri ile gerçekleştirilmiştir aynı zamanda Google Scholar, EBSCO ve DergiPark Akademik veri tabanları ile sınırlandırılmıştır. Araştırmalar 2014-2024 yılları arasında yayınlanan yerli ve yabancı makaleler, konferans sunuları ve lisansüstü tezlerinden oluşmaktadır. Araştırmalar arasından seçim yapılırken incelemeye dahil etme koşulları; okul öncesi dönem çocukları ile çalışılmış olması, psikolojik dayanıklılık

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Psikolojik Dayanıklılık Konusu ile İlgili Araştırmaların İncelenmesi

konusunu ele alması ve belirlenen tarihler aralığında yayınlanması olarak belirlenmiştir. Bu kriterlerin tümüne uygun olan araştırmalar çalışma grubuna dahil edilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubuna Dahil Makale, Tez ve Sunular

No	Yıl	Yazar/lar	Tür
1	2023	Aslıhan YAVUZ ALICUOĞLU, Bünyamin BAVLI.	Makale
2	2023	F. Sülen ŞAHİN KIRALP, Azize UMMANEL.	Makale
3	2023	Hatice Pınar AKSOY, Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN, Merve ŞEPİTCİ SARIBAŞ, Arzu ÖZYÜREK.	Makale
4	2023	Hülya GÜLAY OGELMAN, Seda SARAÇ, Tuğba ABANOZ.	Makale
5	2023	Hülya YÜKSEL, İlayda ALBAŞ.	Makale
6	2023	Ruth FELDMAN.	Makale
7	2023	Şimal BİL.	Yüksek Lisans Tezi
8	2023	Zeinab GHOLIPOUR CRANE, Sara MASOUMİ, Nafise BOORBOOR, Tanaz DABİRİ, Nafise Shafiee ANARAKİ, Zahra ALİBAKHSİ.	Makale
9	2023	Zülfiye Güzin ARSLAN, Haktan DEMİRCİOĞLU.	Makale
10	2022	Haydeh FARAJİ, Kübra UTAR, Nilgün Berfu BORAN.	Makale
11	2022	Şeyma BAHAT, Hülya GÜLAY OGELMAN, Didem GÜVEN.	Makale
12	2022	Şeyma Sultan USLU,	Makale

		Serap DEMİRİZ.	
13	2022	Xiuxiu DING, Mingming LIANG, Qixia SONG, Wanying SU, vd.	Makale
14	2021	Guido VERONESE, Alessandro PEPE, Francesca GIORDANO.	Makale
15	2021	Huaruo CHEN, Qiuyun HONG, Jie XU, Fei LIU, Ya WEN, Xueying GU.	Makale
16	2021	Hülya GÜLAY-OGELMAN, Hande GÜNGÖR, İlkay GÖKTAŞ.	Makale
17	2021	Hülya GÜLAY OGELMAN, Seda SARAÇ, Alev ÖNDER, Tuğba ABANOZ, Dicle AKAY.	Makale
18	2021	İdris KAYA, Bilge TIRAŞ.	Makale
19	2021	Jian ZHANG, Yile WUA , Guangbo QUA , Lingling WANGA , vd.	Makale
20	2021	Merve BİLGE, Ayşe AVCI, Mustafa KALE.	Makale
21	2021	Nilüfer TARIM.	Yüksek Lisans Tezi
22	2021	Rabia Şeyma GÜN, Gülümser GÜLTEKİN	Makale

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Psikolojik Dayanıklılık Konusu ile İlgili Araştırmaların İncelenmesi

		AKDUMAN.	
23	2021	Sema POLATCI, Zeynep Dilara TINAZ.	Makale
24	2021	Sümeyye SAFALI.	Yüksek Lisans Tezi
25	2020	Emir Tufan ÇAYKUŞ, Tansu MUTLU ÇAYKUŞ.	Makale
26	2020	Ferah MERİÇ.	Yüksek Lisans Tezi
27	2020	Filiz ERATA, Saide ÖZBEY.	Makale
28	2020	Hacer SAKİ, Uğur TEKİN.	Makale
29	2020	Sezgin BALABAN.	Yüksek Lisans Tezi
30	2020	Şerife ÖZBİLER.	Makale
31	2020	Tuğba TÜRK-KURTÇA, Metin KOCATÜRK.	Makale
32	2020	Yasin TOK.	Yüksek Lisans Tezi
33	2019	Miray ÖZÖZEN DANACI, Zeynep ÇETİN.	Makale
34	2018	Büşra ŞAHAN AKTAN.	Doktora Tezi
35	2018	Ebru ERSAY.	Konferans Sunusu
36	2018	Neslihan DURMUŞOĞLU SALTALI, Filiz ERBAY, Erkan IŞIK, Hatice Merve İMİR.	Makale
37	2018	Zeynep KINDIROĞLU.	Yüksek Lisans Tezi
38	2017	Özge PINARCIK.	Makale
39	2017	Renata MILJEVIĆ-RIĐIČKI, Krešimir PLANTAK, Dejana BOUİLLE.	Makale
40	2017	Sema POLATCI, Ersin IRK, Zümral GÜLTEKİN, Fatih SOBACI.	Makale
41	2017	Şakir ERNAS.	Yüksek Lisans Tezi

42	2016	Fatma Özge ÜNSAL.	Doktora Tezi
43	2015	Fatih ÇETİN, Hakkı Okan YELOĞLU, H. Nejat BASIM.	Makale
44	2014	Hülya GÜLAY OGELMAN.	Makale
45	2014	Hülya GÜLAY OGELMAN, Ahmet EROL.	Makale
46	2011	Hülya GÜLAY OGELMAN, Alev ÖNDER.	Makale

Dahil etme kriterlerine uygun olan araştırmaların seçimi sonrasında çalışma grubu, yukarıda Tablo 1’de görölen 46 araştırmayı kapsamıştır. Araştırma türleri 2 doktora tezi, 8 yüksek lisans tezi, 1 konferans sunusu ve 35 makale olmak üzere çeşitlilik göstermiştir. Tüm araştırmalar erken çocukluk dönemini esas almakta ve çalışma grupları çevrenin katmanlarından aile, öğretmen ya da çocuğun kendisini içermektedir.

Bulgular ve Tartışma

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Bağlam ve Değişkenler

İlgili literatür taraması sonucunda bizzat okul öncesi dönem çocuklarını merkezine alan çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmalar değişkenleri, katılımcı grupları, amaçları ve bulguları incelenerek gruplandırılmıştır. Gruplandırma gerçekleştirilirken öncelikli olarak katılımcı grupları ve amaçları doğrultusunda ilişki olan çalışmalar bir başlık altında toplanmıştır. Böylelikle aynı veya benzer hedefe sahip çalışmaların derlenmesi sağlanmıştır. Her başlığın altında ilgili bölümde incelenen kaynaklara ait bilgiler tabloladıştırılarak sunulmuştur.

Travmalar

Tablo 2: Travmalar Alt Başlığında İncelenen Araştırmalar

No	Yıl	Yazar/lar	Tür
1	2021	Nilüfer TARIM	Yüksek Lisans Tezi
2	2020	Tuğba TÜRK-KURTÇA, Metin KOCATÜRK	Makale

Yukarıda Tablo 2’de çalışma grubunun, psikolojik dayanıklılığın travma koşul ve durumlarındaki gelişimini ve etkisini inceleyen araştırmaları yer almaktadır. Bu bölümde 1 yüksek lisans tezi ve 1 makale türünden olmak üzere ilgili 2 araştırmaların bulguları sunulmuş ve tartışılmıştır. Çocukluk çağına

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Psikolojik Dayanıklılık Konusu ile İlgili Araştırmaların İncelenmesi

dair olumsuz yaşantılar ve çocukluk travmaları pek çok araştırmaya konu olmuş ve bu durumların psikolojik dayanıklılık ile ilişkisi incelenmiştir. Erken dönem yaşantılar, gelecek yıllarda kişiliğin bir yönü olarak sahip olunan psikolojik dayanıklılığı yordamaktadır (Tarım, 2021). Çocukluk döneminde olumsuz yaşantılar edinilmesi kişinin benlik algısını ve sosyal yeterliliklerini direkt olarak etkilemektedir. Duygusal açıdan özyeterlilik, iç ya da dış odaklı denetim mekanizmasına sahip olma durumu, bireyin yaşamına ve kendine dair kontrolcü yaklaşımı psikolojik dayanıklılığı yordayan faktörler arasında yer almaktadır (Türk-Kurtça ve Kocatürk, 2020). Aynı zamanda psikolojik dayanıklılığın güçlenmesi ile ilgili tüm alanlarda sağaltım gözlenir. Erken dönemde aile içinde olumlu yaşantıların olması; destekleyici anne-baba tutumları, aile bireylerinin birlik ve beraberliği, çocuğun demokratik bir yaklaşım ile yetişkinler tarafından görüldüğünü hissediyor olması yetişkinlik döneminde sosyal-duygusal açıdan gelişmiş bireylerin sunumuna hizmet etmektedir (Atan ve Buluş, 2020). 'Görüldüğünü hisseden çocuk' önemli bir ifadedir. Bu ifade ile birey olabilen, duygusal açıdan erişilebilir bir aile ve çevreden söz edilmektedir. Olumlu yaşantılar ifadesi içinde çocuğun keyif aldığı, görüldüğünü hissettiği tüm deneyimler yer alabilir. Bu nedenle yalnız aile değil tüm sosyal hatta maddesel çevrenin bütünüyle bu yaşantıya dahil olduğu söylenebilir. Araştırmalar çocukluk dönemi olumlu yaşantıları ile psikolojik dayanıklılık yetisi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu tespit etmiştir (Türk-Kurtça ve Kocatürk, 2020). Tablo 2'de bu başlık kapsamında incelenen araştırmalar yer almaktadır.

Kişilik Özellikleri ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar

Tablo 3: *Kişilik Özellikleri ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Alt Başlığında İncelenen Araştırmalar*

No	Yıl	Yazar/lar	Tür
1	2023	Zeinab GHOLİPOUR CRANE, Sara MASOUMİ, Nafise BOORBOOR, Tanaz DABİRİ, Nafise Shafiee ANARAKİ, Zahra ALİBAKHSİ.	Makale
2	2022	Haydeh FARAJİ, Kübra UTAR, Nilgün Berfu BORAN.	Makale
3	2021	Huaruo CHEN, Qiuyun HONG, Jie XU, Fei LİU,	Makale

		Ya WEN, Xueying GU.	
4	2021	İdris KAYA, Bilge TIRAŞ.	Makale
5	2021	Sema POLATCI, Zeynep Dilara TINAZ.	Makale
6	2017	Sema POLATCI, Ersin IRK, Zümral GÜLTEKİN, Fatih SOBACI.	Makale
7	2015	Fatih ÇETİN, Hakkı Okan YELOĞLU, H. Nejat BASIM.	Makale

Yukarıda Tablo 3'te çalışma grubunun erken dönem uyumsuz şemalar ve kişilik özellikleri odağında psikolojik dayanıklılığı incelemeyi amaçlayan araştırma künyeleri yer almaktadır. Bu başlık tümü makale türünde olmak üzere toplam 7 araştırmadan oluşmaktadır. Bölümün devamında araştırmaların bulguları sunularak tartışılmıştır. Çocuklar kendini ve diğer her şeyi şemalar oluşturarak öğrenir. Olumlu ve olumsuz kodlamalar da bu şemalar aracılığıyla gerçekleşir. Duygusal ve fizyolojik açıdan geride bırakılan çocukların benlikleri ve çevrelerine dair şemaları uyumsuz şemalar olarak görülmektedir. Değer verilerek büyüyen çocukların erken dönemde uyumsuz şemalar geliştirme durumunun düşük olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında uyumsuz şemalar geliştiren çocukların yetişkinliğinde; duygularını bastırdığı, sosyal açıdan kendini izole ederek güvensizlik gösterdiği, duygusal yoksunluk yaşadığı, kusurluluk inancı geliştirdi, terk edilme korkusu beslediği, öz denetim ve bağımlılık problemleri gözlendiği, yaşamdaki tüm zorluklara karşı dayanıksız oldukları, kendini feda eğilimi ve buna bağlı olarak kendilerine ve çevrelerine cezalandırma uyguladıkları belirlenmiştir (Farajı vd., 2022). Bu durumların tetikleyicisi olarak onay arayışı belirerek bu bireylerde psikolojik dayanıklılığın düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Kişinin kendisi, geleceği ve dünya hakkındaki algısı bilişsel üçlü olarak ifade edilir. Psikolojik dayanıklılığı yüksek bireylerin bilişsel üçlünün tümüne dair daha olumlu algıları olduğu belirlenirken benlik algısı ve bir bütünüyle çevre algısı vurgulanmaktadır. (Kaya ve Tıraş, 2021). Üçlünün tüm boyutları bir bütün olarak psikolojik dayanıklılığı yordamaktadır. Kişilik ile ilgili tüm unsurlar psikolojik dayanıklılık ile direkt olarak ilişkilidir. Çetin vd. (2015), yetişkin grup ile gerçekleştirdikleri araştırmada; kendilik algısı, sosyal kaynaklar ve sosyal yeterliliğin psikolojik dayanıklılığı yordadığını, bununla birlikte

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Psikolojik Dayanıklılık Konusu ile İlgili Araştırmaların İncelenmesi

dışa dönüklük ve özdisiplin becerisinin de ilişkili olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Polatçı ve Tınaz (2021) çalışmalarında uyumluluk, duygusal denge ve gelişime açık olma halini de psikolojik dayanıklılık kapsamında incelemiştir. Bir kişilik özelliği olarak ele alınan psikolojik dayanıklılık, kişinin yaşamdaki tatmin düzeyi ve sorumluluk almaya açıklığı ile de pozitif; duygusal dengesizlik hali ile negatif ilişki göstermektedir (Polatçı vd., 2017).

Duygusal denge, duyguların düzenlenmesi ile sağlanır. Chen vd. (2021)'e göre duygusal becerilerin tümü psikolojik dayanıklılık ile doğrudan ilişkilidir. Gelişmiş bir psikolojik dayanıklılığın aynı zamanda duygusal yetkinlik sağladığı söylenebilir. Bu yetkinlik hali; duygu düzenleme ve duygusal anlayış olarak gözlenmektedir. Duygusal anlayış, kendisinin ve çevresinin duygularını fark edip görmeyi ve anlamlandırmayı içerir. Duygu düzenleme ise hemen peşinden gelerek içinde bulunulan durum ile başa çıkma gücü vermektedir. Gelişmiş duygu düzenleme becerisi, beraberinde kendine zarar verme eğiliminin de azalmasını getirir ve duygu düzenleme çalışmaları, psikolojik dayanıklılığın güçlenmesinde etkili bir role sahiptir (Gholipour Crane vd., 2023). Tablo 3'te incelenen araştırmalar yer almaktadır.

Zorlayıcı / Olumsuz Koşul ve Durumlar

Tablo 4: Zorlayıcı / Olumsuz Koşul ve Durumlar Alt Başlığında İncelenen Araştırmalar

No	Yıl	Yazar/lar	Tür
1	2023	Hülya YÜKSEL, İlayda ALBAŞ.	Makale
2	2022	Xiuxiu DING, Mingming LIANG, Qiuxia SONG, Wanying SU, vd.	Makale
3	2021	Guido VERONESE, Alessandro PEPE, Francesca GIORDANO.	Makale
4	2021	Hülya GÜLAY-OGELMAN, Hande GÜNGÖR, İlkay GÖKTAŞ.	Makale
5	2021	Jian ZHANG, Yile WUA , Guangbo QUA , Lingling WANGA , vd.	Makale
6	2021	Sümeyye SAFALI.	Yüksek Lisans Tezi

Zorlayıcı olumsuz koşul ve durumların erken çocuklukta psikolojik dayanıklılık ile ilişkisini inceleyen 7 araştırma analiz edilmiştir. Çalışmalar 1 yüksek lisans tezi ve 6 makale türünde olmak üzere çeşitlilik göstermektedir. Tablo 4'te görülen araştırmaların bulguları sunularak tartışılmıştır. Erken dönem yaşantılarının önemi vurgulanırken aynı zamanda olumsuz yaşantılar olarak görülebilecek zorlayıcı koşul ve durumların olduğu da bir gerçektir. Tüm dünyada yaşanan Covid-19 pandemisi süreci buna en güzel örnektir. Pandemi sürecinde okul öncesi dönem çocuklarının beslenme ve kaygı bozuklukları yaşadığı belirlenirken çocuklardaki hakim duygunun çevrelerini saran korku ve paniğin yansıması olduğu gözlenmiştir. İletişim becerileri, bilişsel ve dil alanı becerileri ve fiziksel gelişim alanlarında pandemi sürecinin çocukların gelişimine negatif yönde etkisi belirlenmiştir. (Yüksel ve Albaş, 2023). Gülay Ogelman vd. (2021)'e göre yaş grubu gözetilmeksizin çocuklarda psikolojik dayanıklılık yaşanan zorlu koşuldan büyük ölçüde etkilenmiştir. Çocuklar yeni normale alışmanın bir yolunu aramış, bunu oyun oynama ve arkadaşlık kurma eylemlerini sürdürmek için farklı yollar arayarak denemişlerdir. Bu dönemde tablet ve telefon gibi teknolojik cihazlar ile geçirilen sürenin anlamlı oranda artış göstermesi ve gelişim alanlarında gözlenen negatif etkinin bu denli büyük olmasında sosyal izolasyon önemli rol oynamıştır. Teknolojinin kullanımındaki artış çocukların arkadaşlık ve oyun davranışlarındaki değişim ile ilişkilidir. Çaykuş ve Mutlu Çaykuş (2020)'un pandemi sürecinde aile ve öğretmenlere yönelik öneriler sunduğu çalışmasında sosyal izolasyon etkisinin okul ve ev bağlamlarında en aza indirgenmesi için öneriler sunulmuştur. Öneriler arasında çocuğu dinleme, anlama ve çocuğa cevap sunma; iş birliği kurma, paylaşımları destekleme ve çocuğu bilgilendirme adımları öğretmen ve aileler için ortak ihtiyaçlar olarak görülmüştür. Bunun yanında ailelerin öz bakım desteği ve bir arada zaman geçirme sıklığına vurgu yapılmıştır. Etkileşimde olan çocukların, sosyal ihtiyaçları karşılanacak ve böylece sınırlayıcı koşullara rağmen psikolojik dayanıklılığının desteklenmesi sağlanabilecektir.

Ülkesinden belirli nedenler ile ayrılmak zorunda olan çocuklar için de psikolojik dayanıklılık önemli olup, bu gibi koşullarda koruyucu rolünü ortaya koymaktadır. Suriyeli mülteci çocukların yaşadıkları zorlu hayat koşullarında yüksek psikolojik dayanıklılık ile mücadele gücü buldukları belirlenmiştir (Veronese vd., 2021). Ayrıca sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı çocuklar ile gerçekleştirilen çalışmalar da psikolojik dayanıklılığın önemini göstermektedir. Sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı çocuklar gelecek dönemlerde beslenme bozukluğu, uyku problemleri yaşayabilmektedir. Prososyal davranışlar ile direkt olarak ilişkisi saptanan psikolojik dayanıklılık problem davranışların azalmasıyla da ilişkilidir (Ding vd., 2022). Safalı (2021) araştırmasında, bu

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Psikolojik Dayanıklılık Konusu ile İlgili Araştırmaların İncelenmesi

çocukların genel psikolojik dayanıklılığının yüksek olduğunu belirlerken problem çözme becerilerinin de gelişmiş olduğunu gözlemiştir. Annelerin sunduğu demokratik tutum, bu durumu temellendiren kaynak olmuştur. Bu çocukların duygu düzenleme becerilerinin psikolojik dayanıklılık ile paralellik gösterdiği saptanmıştır (Zhang vd., 2021). Hayatın içinde zorlu koşul ve durumlara her zaman rastlanmaktadır. Bu süreçte sağaltım için sunulan desteklere odaklanmak psikolojik dayanıklılığı güçlendirir. Tablo 4'te bu başlıkta incelenen araştırmalar yer almaktadır.

Oyun, Sosyalleşme ve Sosyal Değerler

Tablo 5: Oyun, Sosyalleşme ve Sosyal Değerler Alt Başlığında İncelenen Araştırmalar

No	Yıl	Yazar/lar	Tür
1	2023	Hülya GÜLAY OGELMAN, Seda SARAÇ, Tuğba ABANOZ.	Makale
2	2022	Şeyma Sultan USLU, Serap DEMİRİZ.	Makale
3	2021	Rabia Şeyma GÜN, Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN.	Makale
4	2020	Hacer SAKİ, Uğur TEKİN.	Makale
5	2020	Yasin TOK.	Yüksek Lisans Tezi
6	2019	Miray ÖZÖZEN DANACI, Zeynep ÇETİN.	Makale
7	2017	Özge PINARCIK.	Makale
8	2017	Şakir ERNAS.	Yüksek Lisans Tezi
9	2016	Fatma Özge ÜNSAL.	Doktora Tezi

Tablo 5'te erken çocukluk döneminde psikolojik dayanıklılığı oyun, sosyalleşme ve sosyal değerler yönüyle inceleyen araştırmaların bilgileri yer almaktadır. Çalışmalar 1 doktora tezi, 2 yüksek lisans tezi ve 6 makale türünde olmak üzere çeşitlilik göstermektedir. Bu bölümde tabloda görülen 9 araştırmanın bulguları sunulmaktadır. Çocuğun 1-2 yaş dönemi özerklik arayışı içinde olduğu bir evredir (Erikson, 2018). Özerklik beraberinde karar alma, tercih yapma, tercihlerinin sorumluluğunu alma davranışlarını getirir. Ernas (2017) gerçekleştirdiği araştırmada eğitim ve özerkliğin psikolojik dayanıklılık ile pozitif yönde ilişkili olduğunu belirlemiştir. Montessorie yaklaşımı ile eğitim alan

çocukların psikolojik dayanıklılıklarının yüksek olduğu gözlenmiştir (Saki ve Tekin, 2020). Bu durum yaklaşımın felsefi temelinde yer alan sorumluluk alma ve kendi kararlarını verme becerileri ile ilişkili görülmüştür. Aynı zamanda bu felsefede yer alan eylemler olan çalışma özgürlüğü, kendine yetebilme ve kendini ifade etme hali; sosyal yeterlilik, duygu kontrolü, öz düzenleme ve akran ilişkileri de direkt olarak psikolojik dayanıklılığı desteklemektedir. Tok (2020)'a göre psikolojik dayanıklılık kişiler arası ilişkilerin yanında akademik alanlarda da olumlu etki göstermektedir. Bilişsel alan odaklı olan matematik ve bilimsel süreç becerilerinin gelişiminde çocukların sahip olduğu psikolojik dayanıklılık destekleyici rol oynamaktadır. Denemeye cesaret eden çocuk hem sorumluluk almakta hem kendini düzenleyerek yeni deneyimler için önceki eylemlerini gözden geçirmekte hem de bu yolla özerkliğini yansıtmaktadır.

Özerk birey kendi yaşantısında tercihler yapar, sosyalleşme ile birlikte bireyin değerler şeması oluşur. Sosyal değerler, "Toplumun fertlerini birbirine yaklaştıran, bir arada tutan, toplumun devamını sağlayan temel yargılar, değerler." olarak tanımlanır (TDK, 2024). Toplumda bir yer edinme, diğer bireyler ile olumlu ilişkiler kurma yetisinin sosyal değerler içinde yer aldığı söylenebilir. Uslu ve Demiriz (2022) araştırmasında, sosyal değer kazanımının psikolojik dayanıklılığı yordadığını belirlemiştir. Sosyal yapıya dahil olma ve olumlu ilişkiler kurabilmenin bu gücü beklendik bir durumdur. Bir çocuk sosyal değerlerini yine sosyal bir ortam olan oyunda gösterecektir. Ancak psikolojik dayanıklılık sahibi çocuklarda oyun davranışında olumsuz davranış sergileme oranının düşük olduğu belirlenmiştir (Gülay Ogelman vd., 2023). Bu ilişki çocukların sosyal oyun eğiliminin yüksek, itiş-kakış oyun davranışlarının ise anlamlı düzeyde düşük olması yönündedir.

Aynı zamanda yüksek psikolojik dayanıklılık becerisi ile zorbalık davranışı negatif ilişki sergiler. Pınarcık (2017)'a göre aile için düzen ve yapının bir sosyal ortam olan okuldaki zorbalığı etkilemektedir. Aile içi olumlu yaşantılar ve erken dönem olumlu şemaları; ailede şiddeti ve ayrımcılıktan yoksundur. Zira tüm bunlar olumsuz deneyimlere işaret eder. Özözen Danacı ve Çetin (2019), okul zorbalığını tetikleyen durumlar arasında olumsuz şemaları göstermektedir. Psikolojik dayanıklılık ise güçlendikçe zorbalığın azaldığı bir kişilik özelliğidir (Gün ve Gültekin Akduman, 2021). Olumlu sosyal yaşantılar, kişiler arası olumlu ilişkileri içermekte, zorbalık da bu bakımdan şemanın dışında kalmaktadır. Buna paralel olarak Ünsal (2016), doktora tezinde geliştirdiği psikolojik dayanıklılık programının etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda programın uygulandığı deney grubunun sosyal becerilerinde gelişim gözlemlendiği ve zorbalığın da yer aldığı bir alan olan problem davranışlarda azalma olduğu belirlenmiştir. Psikolojik dayanıklılık programı ile birlikte çocukların dışa ya da içe yönelmeye dair yoğun eğiliminin yerini dengeli bir sosyalleşme hali almıştır. Tablo 5'te bu başlıkta incelenen araştırmalar yer almaktadır.

Yetişkinlerin Rolü

Çocuğun yakın ve uzak çevrelerinin her biri dahil olmak üzere tüm sosyal alan psikolojik dayanıklılığın gelişiminde etkili rol oynar. Bu başlık altında araştırmaların odağı olan okul öncesi eğitim dönemi bağlamında okul-aile-çocuk üçgenine odaklanılmıştır. Alan yazında ilgili çalışmalar incelendiğinde kapsama dahil olan araştırmalar okul düzeyinde öğretmen, aile düzeyinde anne ve babayı içermektedir. Alt başlıklar araştırmalar doğrultusunda belirlenmiştir.

1.Öğretmen

Tablo 6: Öğretmen Alt Başlığında İncelenen Araştırmalar

No	Yıl	Yazar/lar	Tür
1	2023	Aslıhan YAVUZ ALICUOĞLU, Bünyamin BAVLI.	Makale
2	2020	Filiz ERATA, Saide ÖZBEY.	Makale
3	2017	Renata MILJEVIĆ-RIĐIČKI, Krešimir PLANTAK, Dejana BOUİLLE.	Makale

Yukarıda Tablo 6'da erken çocukluk döneminde psikolojik dayanıklılığın öğretmenler ile çalışıldığı araştırmalara dair bilgiler yer almaktadır. Çalışma grubunda bu başlığa ait makale türünde 3 araştırma yer almaktadır. Bu bölümde ilgili araştırmaların bulguları sunularak tartışılmıştır. Öğretmenler, gün boyu çocuk ile iletişimde olan rehberlik rolü ile çocuğun gelişiminde sorumluluk alan bireylerdir. Öğretmenin mesleki deneyiminin çocuğun psikolojik dayanıklılığında önemli bir yordayıcı olduğu bilinmektedir (Erata ve Özbey, 2020). Bu durum, farklı çocukları tanıyarak etkileşimli bilgisini geliştiren öğretmenin bireysel ihtiyaçları fark edebilmesinde oluşturduğu bir güç olarak düşünülebilir. Aynı zamanda çocuğun psikolojik dayanıklılığını yordamada önemli bir unsur olan oyunlara gözlemci, katılımcı ve rehber rolü ile dahil olan öğretmen bireysel düzeyde ihtiyaç ve yeterlilikleri gözleyebilecektir. Buna paralel olarak eyleme geçecek, zengin deneyim ve destekler sunacaktır. Öğretmenler ile gerçekleştirilen çalışmalar, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığı desteklemede kullandığı 10 temel yaklaşımı belirlemiştir (Yavuz Alicuoğlu ve Bavlı, 2023). Bu destekler arasında bağımsızlık, risk alma, iyimserlik, özgüven, azimli olma hali ve duygu yönetimi becerileri yer almaktadır. Aynı zamanda çocuklara güvenli bir ortam sunmayı amaçladıklarını, bu ortamın mutluluğu desteklemesini istediklerini, günlük akışta fiziksel etkinliklere yer vererek özellikle açık havada zaman geçirdiklerini ifade eden öğretmenler, anne babaları da psikolojik dayanıklılık konusunda bilinçlendirmek amacıyla bilgilendirme ve destek sunduklarını söylemişlerdir. Öğretmen görüşlerine

göre de bir öğretmen olumlu rol model oluşu ile psikolojik dayanıklılık halini destekleyebilmektedir. Ayrıca bütüncül gelişimin odakta olması öğretmenin bu alandaki rolünü daha etkili kılar. Araştırmanın sonuçlarından biri Waldorf, Reggio Emilia, Orman Okulları gibi bütüncül gelişim odaklı eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığa dair farkındalıklarının daha yüksek olduğu yönündedir.

Okul-aile-çocuk üçgeninin önemli köşelerinden biri olan öğretmenlerin farkındalığı ile birlikte psikolojik dayanıklılığa dair öğretmenlik mesleğine düşen sorumlulukları nasıl tanımladıkları ve bu alana nasıl yaklaştıkları da eğitimin niteliğini belirlemede önemli bir unsur teşkil edecektir. Aileler ve öğretmenler psikolojik dayanıklılık hakkında görüş beyan ettiklerinde öğretmenlerin olumlu tutumlara sahip olmadığı görülmektedir. Genellikle hayatta kalma mekanizması, amaca ulaşmaya dair yüksek motivasyon hali ile bütünleştirdikleri psikolojik dayanıklılığın yüksek stres halinde gerçekleştiğine inandıkları belirlenmiştir. (Miljević-Riđički vd., 2017). Ancak tüm bu durumlar psikolojik dayanıklılık tanımı dışında yalnızca 'bir duruma katlanma' halini ifade edebilir. Rehberlik ve gözlenen figür olma yoluyla çocuklarda psikolojik dayanıklılığı destekleyen öğretmenlerin bu görevi öncelikli olarak politikacı ve sağlık çalışanlarına atfediyor olması önemli bir sorundur. Kendilerini üçüncül sorumlu olarak görmektedirler. Kendilerine biçtikleri bu konumlandırmanın eğitim programı çerçevesinde çocuklarda psikolojik dayanıklılığın gelişiminde sorumluluk alma eğilimlerine de yansması kaçınılmaz bir sonuç olacaktır. Tablo 6'da bu başlıkta incelenen araştırmalar yer almaktadır.

2.Ebeveyn

Tablo 7: Ebeveyn Alt Başlığında İncelenen Araştırmalar

No	Yıl	Yazar/lar	Tür
1	2023	F. Sülen ŞAHİN KIRALP, Azize UMMANEL.	Makale
2	2023	Hatice Pınar AKSOY, Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN, Merve ŞEPİTCİ SARIBAŞ, Arzu ÖZYÜREK.	Makale
3	2023	Ruth FELDMAN.	Makale
4	2023	Şimal BİL.	Yüksek Lisans Tezi
5	2023	Zülfiye Güzin ARSLAN, Haktan DEMİRCİOĞLU.	Makale
6	2022	Şeyma BAHAT,	Makale

		Hülya GÜLAY OGELMAN, Didem GÜVEN.	
7	2021	Merve BİLGE, Ayşe AVCI, Mustafa KALE.	Makale
8	2020	Ferah MERİÇ.	Yüksek Lisans Tezi
9	2020	Sezgin BALABAN.	Yüksek Lisans Tezi
10	2020	Şerife ÖZBİLER.	Makale
11	2018	Zeynep KINDIROĞLU.	Yüksek Lisans Tezi
12	2017	Renata MILJEVIĆ-RIĐIČKI, Krešimir PLANTAK, Dejana BOUİLLE.	Makale
13	2014	Hülya GÜLAY OGELMAN.	Makale
14	2014	Hülya GÜLAY OGELMAN, Ahmet EROL.	Makale

Çalışma grubunda yer alan erken çocukluk döneminde psikolojik dayanıklılığı ebeveyn açısından inceleyen 14 araştırmaya ait bilgiler Tablo 7’de sunulmuştur. İlgili çalışmalar 4 yüksek lisans tezi ve 10 makale olmak üzere çeşitlilik göstermektedir. Bu bölümde ele alınan araştırmaların bulguları sunularak tartışılmıştır. Bir yordayıcı olarak psikolojik dayanıklılık alanında gerçekleştirilen çalışmalar sıklıkla ailenin rolüne ışık tutmaktadır. Gülay Ogelman ve Erol (2014), anne babanın psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile çocuğun psikolojik dayanıklılık düzeyi arasında paralel bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Bu ilişki içinde en belirgin değişken ise anne ve babanın özyeterlilik algısıdır. Psikolojik dayanıklılık sahibi anne babaların çocuklarında da yüksek psikolojik dayanıklılık özelliği gözlenirken sosyal yetkinlik becerisi de paralel olarak gelişmektedir (Kindiroğlu, 2018). Aynı zamanda anne babanın kabul ve ret davranışları incelendiğinde bu durumun çocuğun psikolojik dayanıklılığı ile ilişkili olmadığı belirlenmiştir (Balaban, 2020; Gülay Ogelman, 2014). Ancak ilgili araştırmalar anne babanın eğitim düzeyinin ve sıcaklık-yakınlık halinin çocukların psikolojik dayanıklılığında olumlu destekçiler olduğunu belirlemiştir. Aile için güven ve olumlu yaşantıların temelinde yer alan sıcaklık duygusu, çocuğun görüldüğünü hissetmesi ve kendini ifade etmesini destekleyeceğinden oldukça kıymetlidir. Anne babalarda şefkat korkusu ve kaçınma olması halinde çocuklar da olumsuz yönde etkilenmektedir (Meriç, 2020). Sevgi, şefkat ve ilgi sunan aileler daha dayanıklı çocuklar yetişmesinde bir ihtiyaçtır. Çocuk olumlu benlik algısı geliştirerek psikolojik iyi oluş haline böylelikle sahip olmaktadır (Bil, 2023).

Aile içi durumlar incelenirken özel gereksinimli bir kardeşe sahip olan ve olmayan çocuklar ile çalışılarak psikolojik dayanıklılık düzeyleri incelenmiştir (Bahat vd., 2022). Kardeşlerinin gelişimi ile çocukların psikolojik dayanıklılıkları arasında bir ilişki tespit edilmemiştir. Bunun yanında araştırmada anne babanın eğitim düzeyinin ve tutumlarının herhangi bir olumsuz koşul ya da durumun olumsuz etkisini azaltmada önemli rol oynadığı açıklanmıştır. Miljević-Ridički vd. (2017), anne babaların psikolojik dayanıklılığa öğretmenlere kıyasla çok daha olumlu bir anlam biçiyor olduğunu belirlemiştir. Bu durum aileler açısından kıymetli ve güçlü bir tespittir. Zira planlanacak olan aile eğitimleri için anne babanın konuya dair olumlu tutumu, nitelikli bir eğitimin temelini oluşturacaktır.

Annenin psikolojik dayanıklılık düzeyi ile çocuklarının sosyal becerileri arasında ilişki olduğu belirlenmiştir (Aksoy vd., 2023). Bu ilişkide annenin öğrenim durumuna da dikkat çekilmiştir. Babaların psikolojik dayanıklılıklarını inceleyen çalışmalar da benzer bulgular elde etmiştir. Yüksek psikolojik dayanıklılığa sahip babaların çocukların bakımın katılımda daha aktif rol oynadıkları, baba ile iletişim kurmanın çocukların psikolojik dayanıklılığını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir (Bilge vd., 2021; Şahin Kıralp ve Ummanel, 2023). Çocukları ile daha çok temas eden babalar, iletişim kurarak çocuklarına görüldüğünü hissettireceklerdir. Olumlu yaşantıların temelinde bu davranışlar yer alır. Aynı zamanda Arslan ve Demircioğlu (2023)'na göre babanın toplumsal cinsiyet algısı da çocukların psikolojik dayanıklılığı ile doğrudan ilişkilidir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine inanan babalar çocuk bakımının yalnız anneye ait bir rol olmadığını bilerek daha katılımcı bir rol üstlenmektedirler. Daha önce belirtildiği üzere katılımcı babalar da çocukların psikolojik dayanıklılığını desteklemede elzemdir. Bir başka açıdan çocuklarının toplumsal cinsiyet kalıpları dışındaki davranışlarında cesaret kırıcı ya da aşağılayıcı bir rol üstlenmiyor olmaları aynı zamanda çocuğun motivasyonunu ve olumlu benlik algısını destekleyecektir.

Araştırmaların annelere görece babalara daha çok odaklandığı görülmektedir. Bu durumun aile dinamikleri açısından açıklanması mümkündür. Toplumun babaya biçtiği rol ve babanın cinsiyet eşitliğine olan algısı, çocuğun yaşamındaki varlık oranını etkilemektedir. Erişilebilir olmak, paylaşımına açık ve duygusal destekçi olmak toplumumuzda da babalar için tercih edilen bir hal almaktadır. Ancak görülmektedir ki babanın insanın psikolojik dayanıklılığına olan katkısı yüksektir (Feldman, 2023). Ortak maceralara atılmak, günlük becerilerde babanın katılımı ve babanın çatışma çözücü rolü çocuğu doğrudan etkilemektedir. En yakın çevre olan ailede gözlenen figürler kişinin benlik algısını etkiler. Bir kişinin babasına duygusal açıdan erişebilmesi, yetişkinlik döneminde dahi kendini gösteren etkilere sahiptir. Bu kişiler psikolojik dayanıklılığa sahip, öznel iyi oluş gösteren kişilerdir (Özbiler, 2020). Tablo 7'de bu başlıkta incelenen araştırmalar özetlenmiştir.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Psikolojik Dayanıklılığın Ölçülmesi

Tablo 8: Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Psikolojik Dayanıklılığı Ölçme Araçları

No	Yıl	Yazar/lar	Ölçeğin Adı	Tür
1	2021	Hülya GÜLAY OGELMAN, Seda SARAÇ, Alev ÖNDER, Tuğba ABANOZ, Dicle AKAY.	Okul Öncesi Sosyal Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Makale
2	2018	Büşra ŞAHAN AKTAN.	48 – 72 Aylık Çocuklar İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Doktora Tezi
3	2018	Ebru ERSAY	Early Childhood Resilience Scale	Konferans Sunusu
4	2018	Neslihan DURMUŞOĞLU SALTALI, Filiz ERBAY, Erkan IŞIK, Hatice Merve İMİR.	Social Emotional Well-Being and Resilience Scale (PERİK) Türkçe Formu	Makale
5	2011	Hülya GÜLAY OGELMAN, Alev ÖNDER.	5-6 Yaş Çocukları İçin Ego Sağlamlığı Ölçeği (Öğretmen-Anne-Baba Formları)	Makale

Tablo 8’de okul öncesi dönemde psikolojik dayanıklılığı ölçmeyi amaçlayan ölçeklere dair bilgiler sunulmuştur. İlgili çalışmalar 1 doktora tezi, 1 konferans sunusu ve 3 makale olmak üzere çeşitlilik göstermektedir. Görüldüğü üzere çalışma grubunda 5 ölçek yer almaktadır (Gülay Ogelman vd., 2021; Şahan Aktan, 2018; Ersay, 2018; Durmuşoğlu vd., 2018; Gülay Ogelman ve Önder, 2011). Yetişkin bireylerde psikolojik dayanıklılığın ölçümü amacıyla geliştirilen ve bu ölçümlerde eşlikli olarak kullanılan pek çok araç mevcuttur (Arslan, 2015; Basım ve Çetin, 2011; Durak, 2002; Işık, 2016). Ancak okul öncesi dönem çocuklarına yönelik sıklıkla kullanılan az sayıda ölçme aracı bulunmaktadır. Türkçe dilinde geliştirilen veya Türkçe’ye uyarlanan ölçme araçları incelendiğinde sıklıkla kullanılan 5 ölçek tespit edilmiştir. Tablo 8’de görüldüğü üzere bu ölçekler Okul Öncesi Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (Şahan Aktan, 2018), Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (Gülay Ogelman vd., 2021), Çocuklarda Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (Atan ve Buluş, 2021), Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği (Ersay, 2018), Çocuk Ego Sağlamlığı Ölçeği (Önder ve Gülay Ogelman, 2011), Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK) (Durmuşoğlu Saltalı vd., 2018). Tüm ölçeklerin geliştirme ve uyarlama çalışmaları sonucunda geçerli ve güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik dayanıklılık gelişiminde çocukluk dönemi yaşantılarının, travmaların, aile ve öğretmen davranışlarının, farklı eğitim programlarının, pandemi ve göç gibi zorlayıcı koşul ve durumların önemli etkisi olduğu araştırma incelemeleri sonucunda belirlenmiştir. Aynı zamanda çocukların her durumda psikolojik dayanıklılığı bir koruyucu faktör olarak kullanma eğilimi olduğu, sosyal becerilerin bu amaçta önemli bir temel oluşturduğu görülmektedir. Araştırma bulguları incelendiğinde matematik becerileri, bilimsel süreç becerileri ve dil becerileri başta olmak üzere, psikolojik dayanıklılığın gelişimin tüm alanlarında olumlu yönde önemli bir destek sağladığı tespit edilmektedir. Oyun davranışları ve akran ilişkileri çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyi hakkında bilgi sunan alanlardır. Anneye dair değişkenler de bu durum ile etkileşimdedir (Balaban Dağal ve Bayındır, 2018) ancak alan yazın babanın duygusal erişilebilirliği ve iletişimine sıklıkla odaklanmıştır. Araştırmanın genel sonucunda ise babanın, insanın psikolojik dayanıklılığındaki rolünün oldukça önemli olduğu görülmektedir (Kındıroğlu, 2018; Arslan ve Demircioğlu, 2023). Araştırma sonucunda derleme kapsamında gerçekleştirilen analizden yola çıkarak öneriler sunulmuştur.

Araştırmanın eğitimcilere yönelik önerileri arasında çocuklarda psikolojik dayanıklılığı desteklemede eğitimcilerin öncelikli rolüne dair farkındalık çalışmaları planlanması, çocukların bireysel ve grup içi gözlemleri (özellikle oyun zamanlarında) düzenli ve sistematik olarak gerçekleştirilmesi, her çocuğa bireysel olarak psikolojik dayanıklılığı güçlendirecek destek planlanmalı ve çocuklar cesaretlendirilmesi, çocuğun görüldüğünü hissettiği, sevgi dolu bir sınıf ortamı sağlanması, psikolojik dayanıklılık hakkında alan bilgisi ve pedagojik alan bilgisi ihtiyaçları tespit edilerek araştırma ve öğrenmeye motivasyon sağlanması, psikolojik dayanıklılığa dair olumlu tutum geliştirme konusunda eğitimciler tarafından ailelere yönelik eğitimler düzenlenmesi, sınıf ortamındaki eğitim, psikolojik dayanıklılığı motive eden içerikler ile sürdürülmesi, tüm materyallerin seçiminde bu unsurun göz önüne alınması, etkinlik sırasında çocukların dikkati özellikle psikolojik dayanıklılığa çekilerek sohbet ve tartışma ortamı yaratılması ve öğretmenler kendi materyallerini oluştururken psikolojik dayanıklılık temsiline yer vermeleri olarak sıralanmaktadır.

Araştırmacılara yönelik öneriler ise anne ve çocuklar ile direkt olarak çalışılan erken çocukluk döneminde psikolojik dayanıklılığı konu alan araştırmaların farklı örneklerde daha sık gerçekleştirilmesi, nitel ve karma desen araştırmaları ağırlık verilmesi, çocuklar ile boylamsal çalışmalar gerçekleştirilmesi, çocuk gözünden aile algısına dair projektif yöntemlerin de dahil edilerek veri toplanmalı ve verilerin daha kapsamlı bir inceleme için karma desende ve aileler ile gerçekleştirilen kendi anne babalarına ve psikolojik dayanıklılıklarına dair ölçümlerin birlikte kullanıldığı araştırmalar

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Psikolojik Dayanıklılık Konusu ile İlgili Araştırmaların İncelenmesi

tasarlanması, okul öncesi öğretmenlerine yönelik çocuklarda psikolojik dayanıklılık eğitim programı hazırlanarak uygulanması ve uygulama sonrası programa dair değerlendirme ve düzenlemeler yapılmasıdır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bu çalışma etik kurul iznine tabi değildir.

Etik değerlendirme kararının tarihi: -

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: -

Yazarların Katkı Oranı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sunmuşlardır.

Çıkar Çatışması

Yazarların arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

- Aksoy, H. P., Gültekin Akduman, G., Şepitci Sarıbaş, M. ve Özyürek, A. (2023). Annelerin psikolojik dayanıklılıkları ile çocuklarının sosyal becerileri arasındaki ilişkinin ve sosyal becerileri etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 54, 205-228.
- Arslan, G. (2015). Yetişkin psikolojik sağlık ölçeği'nin (YPSÖ) psikometrik özellikleri: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(2), 344-357.
- Arslan, Z. G. ve Demircioğlu, H. (2023). The impact of fathers' gender perspectives and involvement on children's resilience. *Early Child Development and Care*, 193(3), 417-431.
- Atan, A. ve Buluş, M. (2021). Çocuklarda psikolojik iyi oluş: bir model önerisi ve ölçek geliştirme çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 54(54), 97-128.
- Bağcı, M. (2022). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Psikososyal Özellikleri ile Öz Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* [Tezsiz Yüksek Lisans Projesi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Bahat, Ş., Gülay Ogelman, H. ve Güven, D. (2022). Özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren kardeşe sahip 5-6 yaş çocuklarının psikolojik dayanıklılıklarının ebeveyn görüşlerine dayalı olarak karşılaştırılması. *Ekev Akademi Dergisi*, 26(91), 281-296.

- Balaban Dağal, A. ve Bayındır, D. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının ego sağlamlık düzeylerinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 132-150.
- Balaban Dagal, A. ve Demircan, N. (2024). *The predictive effect of pre-service preschool teachers' social skills and problem-solving skills on their resilience*. *MSKU Journal of Education*, 11(1), 21-38.
- Balaban, S. (2020). *5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Anne Babaların Kabul Red Düzeyleri ile Çocukların Yılmazlıkları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Printice-Hall.
- Basım, N. ve Çetin, F (2011). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 22(2), 104-114.
- Bil, Ş. (2023). *The Relationship Between Parental Psychological Maltreatment During Childhood And Adulthood Somatic Symptoms Through Psychological Resilience* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Bilge, M., Avcı, A. ve Kale, M. (2021). Babaların psikolojik sağlamlık düzeyleriyle çocuk bakımına katılım düzeyleri arasındaki ilişki: Adana örneği. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*,15(2): 375-382.
- Bozgeyikli, H. ve Şat, A. (2014). *Öğretmenlerde psikolojik dayanıklılık ve örgütsel vatandaşlık davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi: özel okul örneği*, *Emek ve Toplum*, 3(5), 172-191.
- Chen, H., Hong, Q., Xu, J., Liu, F., Wen, Y. ve Gu, X. (2021). Resilience coping in preschool children: the role of emotional ability, age, and gender. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 18, 5027.
- Çaykuş, E. T. ve Mutlu Çaykuş, T. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde çocukların psikolojik dayanıklılığını güçlendirme yolları: ailelere, öğretmenlere ve ruh sağlığı uzmanlarına öneriler. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 95-113.
- Çetin, F., Yeloğlu, H. ve Basım, H. (2015). Psikolojik Dayanıklılığın Açıklanmasında Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Rolü: Bir Kanonik İlişki Analizi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(75), 81-95.
- Çetinkaya, A. ve Özyürek, A. (2021). Okul öncesi dönem çocuklarda ego sağlamlığı ve ruhsal uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(3), 147-163.
- Ding, X., Liang, M., Song, Q., Su, W., Li, N., Liu, H., Wu, Y., Guo, X., Hao, W., Zhang, J., Qirong, Q., Sun, L., Chen, M. ve Sun, Y. (2022). Development of psychological resilience and associations with emotional and behavioral health among preschool left-behind children. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 58, 467-476.
- Durak, M. (2002). *Deprem Yaşamış Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Belirtileri Yordamada Psikolojik Dayanıklılığın Rolü* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

- Durmuşoğlu Saltalı, N., Erbay, F., Işık, E., ve İmir, H. M. (2018). Turkish validation of social emotional well being and resilience scale (PERIK). *International Electronic Journal of Elementary Education*, 10(5), 525-533.
- Erata, F. ve Özbey, S. (2020). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Pearson Journal of Social Sciences & Humanities*, 5(9), 125-151.
- Erikson, E. H. (2018). *İnsanın 8 evresi*. Okuyan Us.
- Ernas, Ş. (2017). *Özerklik ve Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Ersay, E. (2018, Haziran). *Early childhood resilience: promising results from a new scale* [Bildiri Sunumu]. 70th OMEP World Assembly and Conference, Prague/Czech Republic.
- Faraji, H.; Utar, K., ve Berfu Boran, N. (2022). Relationship between early maladaptive schemas and psychological resilience. *Asya Studies-Academic Social Studies*, 6(19), 203-214.
- Feldman, R. (2023). Father contribution to human resilience. *Development and Psychopathology*, 35, 2402-2419.
- Gholipour Crane, Z., Masoumi, S., Boorboor, N., Dabiri, T., Shafiee Anaraki, N. ve Alibakhshi, Z. (2023). Emotion regulation training on psychological resilience of self-harming female students. *Journal of Preventive Counseling*, 4(3), 82-91.
- Gülay Ogelman, H. (2014). Predictor effect of parental acceptance-rejection levels on resilience of preschool children. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 174, 622-628.
- Gülay Ogelman, H. ve Erol, A. (2014). Examination of the predicting effect of the resiliency levels of parents on the resiliency levels of preschool children. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 186, 461-466.
- Gülay-Ogelman, H., Güngör, H. ve Göktaş, İ. (2021). Examining the resiliency of preschool children in the Covid-19 pandemic period based on age and gender. *International Journal of Academic Research in Education*, 7(1), 29-37.
- Gülay Ogelman, H., Saraç, S., Önder, A., Abanoz, T. ve Akay, D. (2021). Okul öncesi sosyal duygusal beceriler ve psikolojik dayanıklılık ölçeğinin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması. *International Journal of New Trends in Arts, Sport & Science Education*, 10(4), 231-242.
- Gülay Ogelman, H., Saraç, S. ve Abanoz, T. (2023). Küçük çocuklarda psikolojik dayanıklılık ve oyun davranışları. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 1-12.
- Gün, R. Ş. ve Gültekin-Akduman, G. (2022). Okul öncesi çocuklarının psikolojik sağlamlıklarının akran zorbalığı davranışları ile ilişkisi. *TEBD*, 20(1), 107-123.
- Gün, R. Ş., Özasan, H. ve Gültekin Akduman, G. (2023). *Okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin aile özellikleri açısından incelenmesi*, *Trakya Journal of Education*, 13(2), 843-855.

- Hanley, T. ve Cutts, L. (2013). What is a systematic review?. *Counselling Psychological Society*, 28(4), 3-6.
- Işık, Ş. (2016). Psikolojik dayanıklılık ölçeğinin geliştirilmesi geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(2), 165-182.
- Kaya, İ. ve Tıraş, B. (2021). Sosyal karşılaştırma, bilişsel üçlü ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiler. *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 12(45), 537-557.
- Kındıroğlu, Z. (2018). *Ebeveynlerin Psikolojik İyi Oluş ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri ile Çocukların Sosyal Yetkinlik ve Davranışları Arasındaki İlişki* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Meriç, M. E. (2020). *Şefkat Korkusu, Öz-Anlayış ve Psikolojik Dayanıklılık: Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Ebeveynleri Üzerine Bir Araştırma* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Biruni Üniversitesi.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024). Güncellenen okul öncesi eğitim programı, MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
<https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/guncellenenokuloncesiegitimprogrami.pdf>
- Miljević-Riđički, R., Plantak, K. ve Bouillet, D. (2017). Resilience in preschool children – the perspectives of teachers, *Parents and Children, International Journal of Emotional Education*, 9(2), 31-43.
- Önder, A. ve Ogelman, H. G. (2011). Beş-altı yaş çocukları için ego sağlamlığı ölçeğinin (öğretmen-anne-baba formları) güvenirlik geçerlik çalışması. *IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal*, 2(1), 5-21.
- Özbiler, S. (2020). Resilience as the mediator of the relationship between emotional availability of fathers and subjective well-being of emerging adults. *Psikoloji Çalışmaları-Studies in Psychology*, 40(2): 513–531.
- Özözen Danacı, M. ve Çetin, Z. (2019). 48-60 aylık çocukların okul zorbalığına yönelim düzeylerinin değerlendirilmesi. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 8(2), 21-29.
- Pınarcık, Ö. (2017). 24-36 aylık çocukların okul zorbalığına yönelim düzeyleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(12), 40-58.
- Polatçı, S., İrk, E., Gültekin, Z. ve Sobacı, F. (2017). Psikolojik dayanıklılık ve kişilik özellikleri tatmin düzeyini etkiler mi?. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(9), 553-578.
- Polatçı, I. S. ve Tınaz, Z. (2021). Kişilik özelliklerinin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(36), 2890-2917.
- Safalı, S. (2021). *Sosyoekonomik Açıdan Dezavantajlı Olan Beş Yaş Çocuklarının Yılmazlık Düzeyleri, Problem Çözme Becerileri ve Annelerinin Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Psikolojik Dayanıklılık Konusu ile İlgili Araştırmaların İncelenmesi

- Saki, H. ve Tekin, U. (2020). Montessori felsefesi ile eğitim alan 24-72 ay arası çocukların psikolojik incelenmesi. *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 1(1), 15-33.
- Sayar, Ş. (2023). Çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin öğretmenlerin bazı demografik özelliklerine göre incelenmesi, *Social Sciences Studies Journal*, 9(117), 9208-9217.
- Şahan Aktan, B. (2018). 48-72 Aylık Çocuklar İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Eğitici Drama Temelli Psikolojik Dayanıklılık Programının Etkisinin İncelenmesi [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Şahan Aktan, B. ve Önder, A. (2018). Okul öncesi dönemde psikolojik dayanıklılık, *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 20-30.
- Şahin Kıralp, F. S. ve Ummanel, A. (2023). Examination of preschool children's social emotional skills & resilience levels and father-child communication. *Asian Journal of Instruction*, 11(Özel Sayı), 92-110.
- Tarım, N. (2021). *The Effects of Childhood Adversity and Benevolent Childhood Experiences on Adult Resilience* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Bilgi Üniversitesi.
- Tok, Y. (2020). *Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 Yaş Grubu Çocukların Yılmazlık Düzeyleri ile Matematik ve Bilimsel Süreç Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- TDK (2024). Türk Dil Kurumu. Türkçe sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 01.04.2024 tarihinde ulaşılmıştır.
- Türk Kurtça, T. ve Kocatürk, M. (2020). The role of childhood traumas, emotional self efficacy and internal - external locus of control in predicting psychological resilience. *IJELS Educating for the Future*, 8(3), 105-115.
- Uslu, Ş. S. ve Demiriz, S. (2022). Erken çocuklukta yılmazlığın yordayıcısı olarak sosyal değerler kazanımı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 56, 76-97.
- Ünsal, F. Ö. (2016). *Okul Öncesi Çocuklar İçin Psikolojik Dayanıklılık Programının 5 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerine ve Problem Davranışına Etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Veronese, G., Pepe, A. ve Giordano, F. (2021). Child psychological adjustment to war and displacement: a discriminant analysis of resilience and trauma in syrian refugee children. *Journal of Child and Family Studies*, 30, 2575-2588.
- Yavuz Alicuoğlu, A. ve Bavlı, B. (2023). Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların psikolojik dayanıklılıklarını (rezilyansını) desteklemede kullandıkları stratejiler: fenomenolojik bir araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(238), 655-680.

Yüksel, H. ve Albaş, İ. (2023). Covid-19 pandemi sürecinde okul öncesi (3-6 yaş) çocukların yaşadıkları sorunlar: İzmir örneği. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 58, 3056-3085.

Zhang, J., Wu, Y., Qu, G., Wang, L., Wu, W., Tangi X., Liu, H., Chen, X., Zhao, T., Xuan, K. ve Sun, Y. (2021). The relationship between psychological resilience and emotion regulation among preschool left-behind children in rural China. *Psychology, Health & Medicine*, 26(5), 595-606.

Extended Abstract

Introduction

On account of the significance of the development of personality, preschool education is essential in early childhood. To support the formation of a psychological resilience, education, especially preschool education, has a crucial role. Guiding the child by offering quality experiences supports self-recognition, self-regulation, courage and positive self-perception which are the elements of psychological resilience. Moreover, as the Ministry of National Education of the Republic of Türkiye (2024) emphasizes in the early childhood education program, the development of the psychological resilience elements is included among the aims of the program. For instance, the program primarily aims for the healthy development of children, which includes physical, mental and social well-being. Since these are contributing factors to psychological resilience, Education needs to be of high quality to improve the development of it. With the help of observing children individually in the preschool period and providing support in the focus of their needs, it will be possible to observe individuals who dare to experiment, establish strong communication and evaluate themselves in all developmental areas, especially in academic, social and emotional ones (Tarım, 2021; Tok, 2020). In addition to this, in terms of the observational modelling, positive interactions of the members with the environment, with children, and within themselves strengthen the resilience (Bandura, 1977). Such as parents, peers, teachers and also the staff of the school are the members of the school environment. Therefore, as social environments, schools are where social values are built, and are considered to be a need while supporting the child's psychological resilience (Şahan Aktan & Önder, 2018).

Method

The aim of the study is to determine the factors affecting psychological resilience in preschool children. Although there have been many studies on psychological resilience, it has been determined that there are generally limited studies on pre-service teachers, administrators, teachers and professional satisfaction. However, since there are few studies conducted with preschool children or centered around children in the literature, it was aimed primarily to combine the results of different studies, to identify the deficiencies in the literature and to provide a flow of suggestions from researchers to educators. For this purpose, the research was conducted with the systematic review method. The systematic review method enables inferences to be made by examining previous studies on the relevant subject (Hanley & Cutts, 2013). The literature review was limited to Google Scholar, EBSCO and DergiPark Academic databases. The articles that are published between 2014 and 2024 were taken into account during the literature review process. Among these articles , only the ones that

centered around preschool children, and addressing the issue of psychological resilience were included in the study.

Result and Discussion

As a result of reviewing the research articles, it has been determined that childhood experiences, traumas, family and teacher behaviors, different educational programs, challenging conditions and situations such as pandemics and migration have a significant impact on the development of psychological resilience in preschool children. At the same time, it has been seen that children tend to use psychological resilience as a protective factor in all situations, and social skills form an important basis for this purpose. From math skills to science process skills and to language skills, resilience provides important support. Game playing behaviors and peer relationships are areas that provide information about children's resilience level. Maternal variables also interact with this, but the literature has often focused on the father's emotional availability and communication. The role of the father in human resilience is very important. Recommendations developed as a result of the research:

Recommendations for Educators:

- Awareness raising activities about the primary role of educators in supporting psychological resilience in children should be planned in pre-service and in-service teacher education.
- Individual and group observations of children (especially during playtime) should be conducted regularly and systematically.
- Support to strengthen psychological resilience should be planned individually for each child and children should be encouraged.
- Provide a loving classroom environment where children feel seen.
- Identify children's needs in terms of content knowledge and pedagogical content knowledge about psychological resilience and provide motivation for research and learning.
- Training should be organized for families to develop positive attitudes towards psychological resilience.
- Classroom education should continue with content that motivates psychological resilience. This factor should be taken into consideration in the selection of all materials.
- During the activity, children's attention should be drawn to psychological resilience and an environment of conversation and discussion should be created.
- Teachers should include a representation of resilience in their materials.

Recommendations for Families and Caregivers:

- Families should recognize that they are the primary environment in the child's life and should assume the responsibilities of guidance and role modeling in developing psychological resilience.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Psikolojik Dayanıklılık Konusu ile İlgili Araştırmaların İncelenmesi

- Every member of the family, regardless of gender, should establish warm and close communication with the child and enrich the child's repertoire of positive experiences.

- The child's trial and errors should not be blaming or punishing, but supportive and motivating to try again.

- Families should be motivated to learn about and research the subject in order to be aware of their own resilience and to recognize their role in the development of their children's resilience.

Recommendations for Policymakers:

- Policies that represent and motivate egalitarian gender roles within the family institution should be planned.

- Families' access to experts should be facilitated, and they should be enabled to develop their own psychological resilience through free municipal centers.

- Peaceful and inclusive policies should be supported to ensure the internal order of the society.

Recommendations for Researchers:

- More Research should be conducted with mothers and children.

- Qualitative and mixed design research should be emphasized.

- Longitudinal studies should be conducted with children.

- Data should be collected on the perception of the family from the child's perspective, including projective methods, and studies should be designed to include mixed method data collection process for a more comprehensive examination of the data and in combination with measurements of their own parents and their psychological resilience.

- A training program on psychological resilience in children for preschool teachers should be prepared and implemented, and evaluations and adjustments should be made regarding the program after the implementation.